

Po wyborach do zdewastowanego przez dyktaturę Parlamentu, we wrześniu 1935, wobec braku reform gospodarczych, narastania bezrobocia i biedy, następują gwałtowne protesty społeczne – najpierw robotnicze, potem chłopskie. Władza próbuje wykreować Obóz Zjednoczenia Narodowego – jako nową ofertę dla kraju. Wypracowana po żołniersku deklaracja Ozonu nie przekonuje jednak ani społeczeństwa, ani opozycyjnych ugrupowań politycznych.

Status quo

Sanacja, pozbawiona autorytatywnego przywódcy i konstruktywnego programu, pogłębia napięcia wewnętrzne. Zarazem osłabia państwo w planie międzynarodowym – stan gospodarki uniemożliwia przygotowanie spodziewanej obrony militarnej. Wzmacnia się konflikt państwa ze spauperyzowanymi grupami społecznymi, a także z mniejszościami narodowymi. Wzrasta antysemityzm i „patriotyczna” nienawiść.

21 lutego 1937 – pilsudzczyści tworzą Obóz Zjednoczenia Narodowego (Ozon) – ugrupowanie sanacyjne, ale o zabarwieniu narodowo-demokratycznym, mające skupiać społeczeństwo wokół armii i Marszałka Edwarda Rydza-Śmigłego.

Stanisław Cat-Mackiewicz (publicysta)

Oto nareszcie: [...] ukazuje się dawno oczekiwana „polityczno-społeczna deklaracja ideowa obozu tworzonoego przez pułkownika Adama Koca”. Pisana stylem ciężkim, zawiera treść nader umiarkowaną; pod względem społecznym zbliżona jest do deklaracji programowych stronnictwa zachowawczego, pod względem narodowym jest zdecydowanie nacjonalistyczna: akceptuje bez zastrzeżeń całą ideologię [Romana] Dmowskiego.

Wilno, 21 lutego 1937

Maria Dąbrowska (pisarka) w dzienniku

Po południu słuchamy przez radio Koca z jego programem [...]. Całą deklarację wygłosił jak sierżant okólnik biurowy. Nudne, suche truizmy, ogólniki, frazesy [...]. Moc ludzi, słuchając tej bredni, miało tęgą ucztę mimowolnego humoru. I takie to niepolskie, ślepe naśladownictwo hitleryzmu.

Warszawa, 21 lutego 1937

Jan Hoppe (sekretarz generalny sektora miejskiego OZN)

Deklaracja wystrzelita w próżnię i nie wywołała oczekiwanego

Warszawa, grudzień 1937. Kolo parlamentarne Obozu Zjednoczenia Narodowego w kuluarach sejmowych (od lewej: senator Michał Róg, senator Andrzej Galica, poseł Piotr Sobczyk, poseł Bolesław Świdziński). Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Przemysł, grudzień 1937. Proces uczestników strajku chłopskiego w powiecie jarosławskim. Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Warszawa, listopad 1936. Demonstracje antyżydowskie na Uniwersytecie Warszawskim. Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

rezonansu. Mówiąc słowami Norwida – „naród się nie obudził”. Opozycja pozostała na starych pozycjach. Ozon nie zaimponował. Nie zrobiono nic takiego, co by mogło rozładować stare wrogości i nieufność. Można zatem przyznać, że rodziła się potrzeba zmian, ale towarzyszący im zapach koszarowy wskazywał na odwrotny od uzasadnionego kierunek.

Warszawa

15 sierpnia 1937 – wybucha dziesięciodniowy, krwawo stłumiony strajk chłopski, wysuwający obok postulatów ekonomicznych także polityczne, żądając przywrócenia zasad demokracji w państwie.

Z Odezwy Stronnictwa Ludowego proklamującej 10-dniowy strajk chłopski

Strajk [...] jest manifestem za koniecznością likwidacji systemu sanacyjnego w Polsce i przywróceniem obywatelowi praw mu przynależnych i do życia koniecznych. [...]

[Żądamy] Przywrócenia pełni praw dla wszystkich byłych więźniów brzeskich z Wincentym Witosem na czele. Zmiany Konstytucji i ordynacji wyborczej do ciał parlamentarnych i samorządowych. [...] Ustroju demokratycznego dla Polski i nowych, uczciwych wyborów.

Warszawa, 14 sierpnia 1937

Gen. Marian Kukiel w liście do Ignacego Jana Paderewskiego
Strajk zakończony po dziesięciu dniach. Chłop dał dowód zdziwiającej dyscypliny. Ale w umysłach chłopskich ugruntowało się przekonanie, że trzeba było [...] walczyć aż do zwycięstwa. [...] Po drugiej stronie – rządowej – inwektywy i pogrożki maskują wielką ponoć konsternację, niepokój, niepewność i postępujące rozbitcie.

Kraków, 29 sierpnia 1937

Warszawa, 24 lutego 1937. Przewodniczący Obozu Zjednoczenia Narodowego Adam Koc Koc (z prawej) na audiencji u prezydenta RP Ignacego Mościckiego. Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Lwów, 1937. Proces uczestników strajku chłopskiego w Lesku przed lwowskim Sądem Okręgowym. Ława obrońców, widoczni m.in.: postowie Stefan Bilak (1. z lewej) i Stefan Baran (2. z prawej). Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Kraków, 17 października 1938. Wiec Obozu Zjednoczenia Narodowego przed Pałacem Sztuki. Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

1918-2018

100

NIESKOŃCZENIE
NIEPODLEGŁA

Potworny moloch żydokomuny
nie szczeni nikogo!

Ognisty krwiożerczym szalem nienawidzi, niesie zniszczenie i straszliwą zglizę wszystkim co żyje. Dążąc do „dyktatury proletariatu”, już całe narody uczynił piekłem niewoli, nędzy i poniewierki. Chce nas wszystkich zepchnąć do roli koczowniczych stad pod zarzą bez ziemi, bez domu, bez rodziny, narodu i Boga. Żydokomuna szery hasła i zasady, niszczące wszelkie podstawy ludzkiej etyki. Demoralizuje młodzież, wiska się do organizacji, chce jak naj-silniej opanować masy. Zmierza do

krwawej rewolucji światowej,

kóra poloży kres kulturze chrześcijańskiej, zepchnie ludzkość na dno anarchii, barbarzyństwa i upodlenia.

Jeśli chcecie uniknąć takiego straszliwego losu — ocknijcie się! Jeszcze czas! Stańcie we wspólnym szeregu do walki o wolność, o wiarę i o chrześcijaństwo! Broncie się przed krwawym molochem, który chce was wytepić! Broncie się — Polacy!!!

Strona z antysemickiego czasopisma „Polska dla Polaków” z 1937 roku. Fot. Biblioteka Narodowa

Ośrodek **Karta**

Ośrodek KARTA uruchomił 5 stycznia 2018 program „Nieskończenie Niepodległa”, przyjmując za pomysłodawcę – jednym z najwybitniejszych polskich grafików Andrzejem Pągowskim – znak nieskończoności jako symbol trwałości Rzeczypospolitej. Celem programu jest ogólnopolska debata nad kondycją polskiej niepodległości, społeczeństwa i demokracji na przestrzeni ostatnich dziesięciu dekad. Historia okresu 1918 – 2018 opowiedziana zostanie w ścisłym kontekście niepodległości, z wyakcentowaniem momentów zasadniczych dla bytu niepodległego Rzeczypospolitej.

Po więcej informacji zapraszamy na strony www.nieskonczenieniepodlegla.pl oraz www.karta.org.pl.

1918-2018

52 MOMENTY
DECYDUJĄCE O STULECIU

CO TYDZIEŃ:

PIĄTKI RZECZPOSPOLITA
PIĄTKI/SOBOTY RADIO ZET
PIĄTKI POLSAT NEWS
NIEDZIELE HISTMAG.ORG

NIESKOŃCZENIE
NIEPODLEGŁA

www.nieskonczenieniepodlegla.pl

Karta

Materiały przygotowane w ramach prowadzonego przez Ośrodek KARTA programu „Nieskończenie Niepodległa”. Kierownik projektu: Marta Markowska, współpraca: zespół Ośrodka KARTA.

